

УДК 368(045)

Перспективи запровадження загальнообов'язкового медичного страхування в Україні

Громова А.Є.

асистент кафедри фінансів
Вінницького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету

Пархонюк Ю.М., Щур А.В.

студенти
Вінницького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету

У статті окреслено необхідність запровадження загальнообов'язкового медичного соціального страхування. Проаналізовано основні проблеми, які необхідно розв'язати для його впровадження. Розглянуто основні законопроекти з цього питання та зроблено висновки щодо їхніх переваг і недоліків, а також виокремлення основних проблем упровадження обов'язкового державного соціального медичного страхування та визначення можливих шляхів їх розв'язання на основі аналізу основних законопроектів із цього питання.

Ключові слова: обов'язкове медичне страхування, охорона здоров'я, медичне обслуговування, здоров'я людини, медичне страхування.

Gromova A.E., Shchur A.V., Parhonyuk Y.M. ПЕРСПЕКТИВЫ ВНЕДРЕНИЯ ОБЩЕОБЯЗАТЕЛЬНОГО МЕДИЦИНСКОГО СТРАХОВАНИЯ В УКРАИНЕ

В статье обозначены необходимость введения обязательного медицинского социального страхования. Проанализированы основные проблемы, которые необходимо решить для его внедрения. Рассмотрены основные законопроекты по этому вопросу и сделаны выводы относительно их преимуществ и недостатков, а также выделение основных проблем внедрения обязательного государственного социального медицинского страхования и определение возможных путей их решения на основе анализа основных законопроектов по этому вопросу.

Ключевые слова: обязательное медицинское страхование, здравоохранение, медицинское обслуживание, здоровье человека, медицинское страхование.

Gromova A.E., Shchur A.V., Parhonyuk Y.M. PROSPECTS FOR THE INTRODUCTION OF COMPULSORY HEALTH INSURANCE UKRAINE

The paper outlines the need for the introduction of compulsory health social insurance. The basic problems to be solved for its implementation. The basic laws on the subject and made conclusions about their strengths and weaknesses, as well as identifying the main problems of implementation of compulsory state social medical insurance and identify possible ways of their solution based on the analysis of the major bills on this issue.

Keywords: compulsory health insurance, health care, medical care, health, medical insurance.

Постановка проблеми. Медична галузь в Україні сьогодні не має можливості користуватися перевагами ринкової економіки. Медичне страхування перебуває на стадії розвитку. Державний бюджет, з якого в даний час фінансується медицина, неспроможний покрити навіть половину її потреб. Система медичного страхування сьогодні не є чітким поясненням для багатьох людей, тобто страхування є гарантуванням при виникненні страхової події відшкодування фінансових витрат на медичну допомогу за рахунок завчасного акумулювання коштів. Це пов'язано з необхідністю забезпечення громадян доступними, якісними і різноманітними медичними послу-

гами. Воно може стати додатковим джерелом фінансування заходів з охорони здоров'я. Але на сьогодні медичне страхування повинно дати змогу залучення додаткових фінансових ресурсів за рахунок різних джерел для організації медичної допомоги населенню шляхом надання медичних послуг та гарантій різних можливостей в їх отриманні в повному обсязі для всього населення.

Аналіз останніх досліджень. Питання щодо необхідності перетворень в системі охорони здоров'я та впровадження обов'язкового медичного страхування знайшли своє відображення у працях вітчизняних вчених, зокрема: Вороненка Ю. В., Гришана Ю. П.,

Кісєльова Є. М., Москаленка В. Ф., Солдатенка О. В. та Стеценка В. Ю.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою цієї статті є виявлення основних проблем та недоліків існуючої системи медичного обслуговування в країні, визначення можливих шляхів впровадження системи обов'язкового медичного страхування.

В процесі дослідження для досягнення поставленої мети виконано наступні завдання:

- з'ясовано сутність поняття медичного страхування;
- охарактеризовано особливості обов'язкового медичного страхування;
- виявлено переваги та недоліки впровадження обов'язкового медичного страхування.

Виклад основного матеріалу. Питання медичного вже давно обговорюється й через свою важливість спричиняє жорсткі дискусії про принципи, методи, шляхи її впровадження й реалізації в Україні.

В Україні розпочато процес розробки концептуальних напрямів з реформування системи охорони здоров'я, основні цілі якого закладені в Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», Програмі діяльності Кабінету Міністрів України. В цьому контексті, активно опрацьовуються механізми удосконалення фінансування системи охорони здоров'я, у тому числі й такі, що базуються на впровадженні обов'язкового медичного страхування.

Медичне страхування – це страхування на випадок втрати здоров'я з будь якої причини, у тому числі у зв'язку з хворобою та нещасним випадком. Медичне страхування може проводитися як у добровільній, так і в обов'язковій формах [3, с. 109].

З соціально-економічної точки зору медичне страхування є однією з найважливіших складових національних систем охорони здоров'я. Актуальність даного питання полягає у тому, що медичне страхування є формою захисту від ризиків, що загрожують найціннішому в особистому та громадському відношенні – здоров'ю та життю людини. Медичне страхування як форма соціального захисту у сфері охорони здоров'я представляє собою гарантію забезпечення медичною допомогою за будь яких обставин, у тому числі у зв'язку із хворобою та нещасним випадком. До теперішнього часу визначаються три основні види фінансування охорони здоров'я: державне, обов'язкове та добровільне медичне страхування та змішана форма.

Фінансування охорони здоров'я здійснюють зазвичай у змішаній формі. В різних країнах світу залежно від того, яка форма фінансування є домінуючою, систему охорони здоров'я називають державною (Англія, Ірландія, Італія, Шотландія), обов'язкового медичного страхування (Австрія, Бельгія, Нідерланди, Німеччина, Швеція, Японія) та змішаною (страхово-бюджетною) (США), де близько 90 % населення країни користуються послугами приватних страхових компаній.

Наразі медичне страхування в Україні знаходиться на стадії формування, незважаючи на те що тривалий час існує проблема підвищення рівня медичного обслуговування, внаслідок чого постає питання щодо збільшення фінансування галузі, а це вимагає пошуку додаткових джерел. Одним із них є медичне страхування.

Обов'язкова форма медичного страхування координується державними структурами. Страхові платежі, які сплачують фізичні та юридичні особи, мають форму податку. Держава контролює витрачання коштів і якість медичних послуг. Страхові платежі концентруються в страховому фонді, яким керує держава. Обов'язкове медичне страхування охоплює майже все населення і задовольняє основні першочергові потреби, проте воно має певні обмеження як у фінансовому плані, так і щодо передбачення різних ризиків [5, с. 44].

Впровадження загальнообов'язкового медичного страхування сприятиме збільшенню фінансових надходжень у галузь охорони здоров'я в межах існуючого законодавчого поля, оптимізації їх використання, забезпеченню гарантування якісної медичної допомоги кожному громадянину, а також подальшому розвитку добровільного медичного страхування. Попри всі його переваги, розвиток уповільнюється через те, що не існує однозначного підходу до створення законопроекту про загальнообов'язкове державне медичне страхування.

Як відомо, чимало страхових компаній зараз надають послуги медичного страхування, але загальнообов'язкове медичне страхування має здійснюватися на основі державного фонду без залучення страхових компаній, через те, що метою страхових компаній є безпосередньо отримання прибутку шляхом зниження витрат (тоді як метою державного Фонду буде саме підвищення рівня здоров'я населення). До того ж, на сьогодні кількість страхових компаній на українському

ринку настільки велика, що в разі здійснення ними загальнообов'язкового медичного страхування, контролювати їх діяльність буде практично неможливо. Протягом останніх років вже було розглянуто декілька альтернативних законопроектів, що безпосередньо стосуються загальнообов'язкового медичного страхування, але жодний з них ще не було прийнято, через існування певних проблемних питань, що перешкоджають впровадженню такого виду страхування.

Останніми внесеними законопроектами є законопроекти «Про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування» № 2597 від 21.03.2013 і «Про загальнообов'язкове державне медичне страхування» № 25971 від 05.04.2013. Відповідно до них, пропонується створити в Україні спеціальну організацію – Фонд обов'язкового медичного страхування [1].

На сьогодні розглядаються дві можливі моделі запровадження обов'язкового медичного страхування: через єдиний страховий фонд з обов'язкового медичного страхування (як у Росії), чи кілька страхових компаній, які надаватимуть відповідні послуги (як у Грузії). При цьому абсолютна імплементація грузинської моделі неможлива через вихідні умови (для порівняння: у Грузії понад 4 мільйони населення).

Кожна з зазначених моделей має свої переваги і недоліки. Так, єдиний фонд передбачає контроль держави, це, по суті, квазістрахування, тобто утвориться ще один фонд соціального страхування у компетенції Міністерства соціальної політики. Якщо ж цей ринок віддати страховим компаніям, виникне конкуренція, але вона може бути й недобросовісною, і компанія збанкрутує. Тому, в такому випадку, мають бути жорсткі критерії відбору таких страховиків. Для запровадження обов'язкового медичного страхування через декілька страхових компаній, необхідно чітко визначити що передбачає медична послуга, визначити її структуру та методологію розрахунку її вартості тощо [6, с. 146].

Однак, впровадження обов'язкового медичного страхування без створення відповідних економічних і політичних передумов у суспільстві може з'явитися безліч проблем. Серед них можна виділити відсутність системи підготовки спеціалістів, неотримання лікарями належних зарплат та премій, відмова страховиків під будь-яким приводом оплатити лікування страхувальника, відсутність законодавства, яке б регулювало медичне страху-

вання, різні погляди чиновників, страховиків та медиків на моделі медичного страхування, недостатньо інформоване населення щодо переваг і недоліків медичного страхування. Вирішення всіх цих проблем потребує часу, фінансових ресурсів, відповідних фахівців.

Звичайно, головна роль у розв'язанні вище перелічених проблем відводиться державі. Важливим питанням залишається узгодження політики, направленої на розробку єдиної стратегії щодо впровадження медичного страхування. Держава повинна подбати про наявність відповідного законодавства, яке б захищало інтереси всіх суб'єктів ринку медичного страхування. Держава має розробити систему підготовки відповідних фахівців, запланувати у бюджеті витрати на підвищення зарплати медпрацівникам. Страхові компанії в свою чергу можуть докласти зусиль у інформуванні населення про медичне страхування. Разом з усіма проблемами Україна має багато можливостей та перспектив щодо розвитку системи медичного страхування

Сьогодні в Україні величина фінансових ресурсів, які мають спрямовуватися державою у сферу охорони здоров'я, досить обмежена. Із огляду на це було б доцільно реорганізувати Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності й Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань і створити єдиний Медичний фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування. Такий висновок можна зробити, виходячи з низки чинників.

По-перше, мінімізуються адміністративні видатки на запровадження загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування через уникнення дублювання низки функцій із соціального страхування, які й зараз покладені на вищезгадані фонди. Це стосується відновлення здоров'я застрахованих осіб і членів їхніх сімей у санаторно-курортних закладах, медичної реабілітації, оздоровлення дітей та ін.

По-друге, необхідність у медичній допомозі та грошових виплатах через тимчасову непрацездатність для працюючих осіб у більшості випадків виникає через захворювання (тобто це один і той самий страховий випадок).

По-третє, зниження рівня захворюваності, що є одним із головних завдань вищенаведених фондів, має безпосередню залежність від якості медичного обслуговування застрахованих осіб. Покладання цих напрямів роботи на єдину організацію дозволить створити комп-

лексну систему соціального медичного обслуговування [2, с. 112].

Для вирішення вищезазначених проблем та підготовки до запровадження обов'язкового медичного страхування як дієвого механізму фінансування охорони здоров'я населення слід вжити наступні заходи:

- розробка та впровадження системи персоніфікованого обліку надання медичної допомоги, використання бази даних для планування системи організації та оплати медичних послуг, та як наслідок, єдиного реєстру застрахованих осіб як важливої передумови впровадження системи обов'язкового медичного страхування та виключення подвійного страхування та фінансування;

- розробки прогресивної системи ставок внесків до фонду обов'язкового медичного страхування, що буде відображати зв'язок між розміром внесків та розміром доходів платників внесків, а також визначення їх нижньої межі для вразливих категорій громадян, за яких внески сплачуватиме держава (пенсіонери, інваліди та ін.);

- універсальність охоплення медичними послугами не буде порушена, якщо держава покриватиме (при впровадженні обов'язкового медичного страхування) медичні витрати людей, які не в змозі робити відрахування;

- визначення розподілу ставок внесків до обов'язкового фонду медичного страхування між роботодавцем та працівником;

- пошук додаткових джерел фінансування витрат на охорону здоров'я, наприклад, збільшення ставок акцизних платежів на небезпечні для здоров'я людини товари та спрямування цих коштів на охорону здоров'я, проведення благодійних акцій, пожертвування релігійних та громадських благодійних організацій тощо;

- стимулювання розвитку добровільного медичного страхування з метою забезпечення притоку додаткових коштів до системи охорони здоров'я та заміщення державного страхування приватним особами з високими доходами;

- розвиток методів співфінансування населенням додаткових послуг стаціонарних медичних установ (покращених умов перебування) для категорії населення з високими доходами, що збільшуватиме фінансову стійкість медичних установ;

- розробка стратегії зменшення тінізації економіки та імплементація відповідних заходів;

- перехід від фінансування щодо постатейного бюджету до фінансування за пролікова-

ний випадок і відповідна зміна способу обчислення заробітної плати лікарів та медичних сестер [7, с. 280].

Протягом останніх років було підготовлено декілька альтернативних законопроектів, що визначають правові засади впровадження загальнообов'язкового медичного страхування.

Слід зазначити також основні переваги та недоліки запровадження обов'язкового медичного страхування.

До основних переваг належать:

- цільовий характер, незалежність коштів від держави;

- створення прозорих механізмів фінансових, правових і соціально економічних взаємовідносин між лікарнями та пацієнтами;

- розв'язання державою проблеми організації соціально справедливої системи охорони здоров'я;

- надійність планування та рівномірність надання ресурсів на потреби системи охорони здоров'я;

- доступність медичної допомоги для всіх;

- оптимізація використання ресурсів системи охорони здоров'я;

- відокремленість від інших державних коштів [8].

Однак існує ціла низка проблем, які стримують розвиток медичного страхування в Україні. Серед них можна виділити:

- відсутність системи підготовки спеціалістів;

- низький рівень зарплат та надходжень премій;

- безвідповідальність страховиків перед страхувальниками;

- відсутність законодавства, яке б регулювало медичне страхування, недостатню інформованість населення щодо переваг і недоліків медичного страхування.

Основною проблемою, що постає у сфері медичного обслуговування є невідповідність існуючим потребам обсягів коштів, що спрямовуються на фінансування цієї галузі з офіційних джерел. Це явище сприяє розвитку корупції, розвитку тіньової економіки. Діюча система медичного забезпечення в Україні перебуває в глибокій фінансовій кризі, що характеризується нерівномірним розподілом ресурсів у системі, низьким рівнем розвитку надання первинної медичної допомоги, низькою часткою видатків на охорону здоров'я по відношенню до ВВП.

Висновки із цього дослідження. Загальнообов'язкове державне соціальне

медичне страхування – складова частина системи загальнообов'язкового державного соціального страхування, забезпечує всім громадянам рівні можливості для отримання медичної допомоги на засадах соціальної рівності і доступності незалежно від віку, статі, стану здоров'я.

Перед впровадження обов'язкового медичного страхування необхідно здійснити відповідні законодавчі зміни, провести реструктуризацію державних та комунальних закладів

охорони здоров'я, визначити перелік безкоштовних медичних послуг, що надаються за рахунок держави, та тих, що підлягають страховому покриттю, розробити систему пільг. Обов'язкове медичне страхування забезпечить додатковий приток коштів в галузь, що дасть можливість системі охорони здоров'я бути мобільною, динамічною і гранично функціональною. Послуги, що будуть надаватись населенню стануть більш якісними і відповідними світовим стандартам.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про страхування» від 17.07.2009, зі змінами та доповненням.
2. Василенко П. Медичне страхування: реалії та проблеми / П. Василенко // Соціальне страхування. – 2008. – № 3. – С. 112-113.
3. Говорушко Т. А. Страхіві послуги: навч. посіб. / Т. А. Говорушко // Центр навчальної літератури. – 2010. – С. 400-405.
4. Поліщук Є. М. Медичне соціальне страхування: проблема системи потребує системного вирішення / Є. М. Поліщук // Соціальне страхування. – 2014. – № 2. – С. 13–16.
5. Князевич В. М. Стан і шляхи реформування охорони здоров'я та медичне страхування в Україні (інформація до парламентських слухань) / В. М. Князевич // Охорона здоров'я в Україні. – 2014. – № 2. – С. 44-48.
6. Самойловський А. Л. Аналіз розвитку страхування в Україні: етапність еволюційних змін / А. Л. Самойловський // Соціальне страхування – 2010. – № 6. – С.146-148.
7. Білик О. І. Переваги на недоліки введення обов'язкової форми медичного страхування в Україні / О. І. Білик // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2013. – № 767. – С. 270-276.
8. Зінькова І. О. Впровадження обов'язкового медичного страхування в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naub.ua.edu.ua/2014/vprovadzhennya-obovyazkovoho-medychnoho-strahuvannya-v-ukrajini/>